

Явище сміху як унікальна здатність, притаманна людині, здавна цікавило дослідників. Одним із перших про здатність людини сміятися написав давньогрецький філософ Арістотель: "...серед живих істот спроможна сміятись тільки людина" [1, с. 56]. За Арістотелем, основним джерелом творення смішного став контраст і зіставлення антонімічних понять: урочистого і вульгарного, прекрасного і потворного, важливого і непотрібного.

У тлумачному словнику за редакцією В. Жайворонка зазначено, що *смiх* – '1. Переривчасті, характерні звуки, що утворюються короткими видихальними рухами як вияв радості, веселощів, нервового збудження і т. ін. 2. *предикативне*. Проте, що здатне розсмішити або чого не слід сприймати всерйоз' [Ж, с. 1069]. Як бачимо, це реакція людини на зовнішній подразник: неочікувані слова, які вона почула, людей, яких вона побачила, чи комічні ситуації, що відбулися з нею чи кимось іншим.

У народній фразеології явище, коли людина сміється, описано так: *заливатися (залитися) від (од) сміху; заливатися (залитися) сміхом, залягатися (залягтися) від (од) сміху; захлинатися (захлунутися) сміхом (від сміху); заходитися (зайтися) сміхом; качатися від (зі) сміху; кидає (кидало, кинуло) в сміх; кишки рвати (порвати і т. ін.) зі (зо, від) сміху; лопнути від сміху – дуже сміятися; лускати зі (зо) сміху; лягати від (од, зо) сміху; [мало не] падати зі сміху [СУМ 9, с. 409].*

Такий промовистий синонімічний ряд, у якому передано поняття "сміятися", свідчить про те, що в мовній картині світу українців сміх посідає одне з чільних місць.

До лінгвістичного аспекту теми комічного в художніх творах зверталися В. Білоноженко, О. Бойко, Т. Кріль, Б. Пришва, В. Ужченко, О. Линтвар, О. Шумейко та інші дослідники, які зосереджували свою увагу на вивченні мовних засобів творення комічного, специфіці їх використання в гуморесках, пародіях, ліричних творах.

Мета статті – виявити специфіку вербальних засобів творення комічного в поетичному доробку Павла Глазового.

Вибір теми зумовлений потребою розглянути засоби творення комічного на різних мовних рівнях та визначити найефективніші з них для сприйняття сучасними мовцями твору як смішного

У нашому дослідженні ми розглядали "смішне" і "комічне" як синонімічні поняття, посилаючись на пояснення в одинадцятитомному "Словнику української мови": *комічний* – '1. Пройнятий комізмом; який викликає сміх, смішний' [СУМ 4, с. 248]. Як зазначає О. Шумейко, "комічне є художньо-естетичним феноменом, який відображає осмислення стану речей у полі аксіологічної семантики (справжній / фальшивий, добрий / злий, гарний / поганий і т. ін.). Отже, і сама структура комічного образу більшою чи меншою мірою імплікує мовні одиниці з емоційно-оцінним значенням" [5, с. 339].

Відомо, що розрізняють різні види комічного: гумор, іронія, сатира, сарказм та гротеск. Дуже важливо провести межу між цими поняттями, щоб усвідомити особливості використання мовних засобів для вираження певного емоційного стану. Цікаво звернутися до ЕСУМ, в якому зазначені історичні витоки цих слів: **гумор** – "характер, вдача, соки в організмі" (XVII ст.); запозичено через посередництво

польської мови з латини; лат. humor “волога” (в середньовічній медицині також “соки організму, що впливають на настрої”) [ЕСУМ 1, с. 619]; *іронія* – запозичення з західноєвропейських мов; нім. Ironie “іронія, глузування”, фр. ironie, англ. irony “тс.” походять від лат. ironia “приховане глузування”, яке зводиться до гр. εἰρωνεία “удаване незнання; іронія”, пов’язане з εἶρων “хитрун, облудна людина” [ЕСУМ 2, с. 317]; *сатира* – запозичено з латинської мови, можливо, через французьку; лат. “вид поетичного твору” [ЕСУМ 5, с. 184]; *сарказм* – запозичення із західноєвропейських мов; н. Sarkasmus, фр. sarcasme, англ. sarcasm походять від лат. sarcasmus, яке зводиться до гр. σαρκασμός “уїдливе глузування”, похідного від σαρκάζω “розриваю, роздираю (м’ясо)” [ЕСУМ 5, с. 182]; *гротеск* – через посередництво французької мови (фр. grotesque) запозичене з італійської; іт. grottesca “гротескний живопис” (первісно живопис, малюнки в гроті, печері) пов’язане з grotta “печера; крипта; склеп, грот” [ЕСУМ 1, с. 602]. Етимологічне підґрунтя дає нам усвідомлене розуміння цих понять як різних на етапі не тільки сучасного розмежування, але й історичного формування.

До нашого аналізу залучено творчий доробок Павла Глазового як однієї з найяскравіших постатей у гумористичній літературі кінця ХХ століття, чий гуморески та жартівливі твори почасти викривального змісту збирали заповнені концертні зали й донині залишаються досить актуальними, а відтак і здійснюють певний вплив на суспільство.

Увагу привертають передусім лексичні засоби творення комічного. Насамперед впадають в око антропоніми з кумедним поєднанням імені та прізвища персонажів на основі контрасту нейтрального / зниженого, піднесеного / зниженого або екзотичного / примітивного чи навіть вулгарного, що промовисто підкреслює ключові риси описаних дійових осіб: “У *Матеїя Грзуна* дім є і садиба. / Він по дворищу своїм, як куркулик, дйба. / Очі жиром запливли, потонули в салі: / Бачить тільки власний тин і нічого – далі” (3, с. 7); “*Оверко Гнида* із “Головпродтіста” / Добрячий шмат грошви собі урвав...Хотілося, щоб для сімейства Гнид, / Куди не глянь, був симпатичний вид” (3, с. 10); “У *Гертруди Бараболі* кепсько йдуть діла: / Перша зморшка появилася посеред чола. <...> Добула Гертруда книгу в *Ельзи Ковбаси* / “Про секрети туалету, свіжості й краси” <...> Вже давно на лобі в тебе зморшки не було б, / Якби яйця розбивала ти об власний лоб” (3, с. 25); “Має *Мина Липкорукий* загребущу вдачу: / Дім поставив, купив дачу ще й “Волгу” добрячу. / Дуже йому сподобався *Жора Кривон’ятко*, / Той, що з яйця вареного висидить курчатко” (3, с. 37); “У великім кабінеті все лаком покрито. / За столом там возсідає *Ничипір Корито*. А Корито головою ліново хитає: / – Прийшла мати? / Я такої / цось не пам’ятаю...” (3, с. 42); “*Вахтер Фока* – дуже пильний: / не пройдуть пролази. / Він Явдоху так затримав аж двадцять два рази. / І доки цей *Недрімайло* був у караулі, / Баба вкрала у їдальні двадцять дві каструлі” (3, с. 46); “Як вернувся з-за кордону / *Едуард Мурло*, / так його і розкрутило, / Так і повело – / Де не ходить, розказує: / – Там не те, що в нас <...> І ситав його сердито / *Слюсар Опанас*: / – А ти знаєш, що потрібно, / Щоб усе було? / – Ні, не знаю, – оскалився *Едуард Мурло*. / – Треба менше тинятися / По різних турне. / Особливо в тому разі, / Якцо ти дурне!...” (3, с. 51); “Голова сльради *Сидір Півторакжеуха*

/Якось, випивши, Секлеті відкусив піввуха. <...> Згодом листа надіслала Секлеті газета. / В ньому було написано: / “Шановна Секлето!” / Ваші факти не ствердились. Отже, / ви – брехуха. / Ви самі собі відгризли половину вуха” (3, с. 68).

Як бачимо, часто прізвиськами головних героїв жартівливих поезій П. Глазового виступають лексеми зниженого стилю на позначення побутових речей (*корито*) або їжі (*бараболя, ковбаса*), які в поєднанні зі старовинними чи іноземними іменами створюють комічний ефект. Його посилює невідповідність власників цих імен їхнім посадовим обов’язкам (*Гнида* з “*Головпродтіста*”, *вахтер Недрімайло, голова сільради Півторакожуха*). При цьому автор вдається також і до основокладання як засобу творення характеристики персонажів з метою увиразнення рис характеру чи поведінки, а також засудження суспільних вад.

Автор часто використовує розмовну лексику, просторіччя, жаргонізми, вульгаризми, суржик, росіянізми, передаючи їх на письмі українською абеткою, що тільки посилює контраст між високим і низьким, створюючи тим самим комічний ефект. Дуже промовистими є приклади з гуморесок “*Нове прізвисько*”, “*Перевертні*”, “*Лягідна вдача*”, “*Про рідну міліцію й чужу амуніцію*”, “*Нові українці*”, “*Виряджала мати сина*”: “*Прибіг якось до райради / Тягнирядно Сава: / – Хочу прізвисьце змінити! / Ось моя заява. / Бо це в мене несучасне, / Щоб воно пропало. / Я нове собі придумав: / Тягниодіяло*” (2, с. 124); “*Як опинивсь / В них під лапами, / Вони панькатись / Не намерени. / В етом может / Бить увєрєни...*” (1, с. 5-7); “*У нас простий адміністратор / Таку мармизу наїда, / Що поруч з ним чужий сенатор / Шулявським бомжем вигляда <...> Тому й радіє телезящик, / Тому й випендрюється він <...> Нам жалко міліціонера, / Щоб з нами клопоту не мав*” (1, с. 8-11); “*Телевізор бубонить, / Радіо мовляє, / Як міліція живе / Й сили укріплює <...> Причандаля то таке / Хитре і дотепне, / Що по черепу огрій – / Він, як диня, репне. <...> А підвернеться студент – / Хряпни і студента, / Хай свій уряд поважа, / Раду й президентна*” (1, с. 12-15); “*Пруть на сцени косяками / Чесних і гулящих, / Калібрують сексапільних, / Тобто геть пропащих, – / І вивозять за кордони <...> Покривляються на сцені / Для “блізиру” й преси / І прожогом, сторч лобами / Лізуть в “мерседеси”... <...> Наша ж леді / десь шутіла, / Зблизнувши очима, / Шо Людміла Ніколавна – / Непереводіма*” (1, с. 21-26); “*Це ж сусіди будуть знати, / Що така у мене мати. / Ти мене шокіруєш / І компроментіруєш. / Сильно действує на нерви / Ця корзина драна. / В тебе що – немає грошей / Купить чамайдана?”* (2, с. 11-12). Наведені приклади показують, як П. Глазовий торкається наболілих політичних питань, проблеми руйнування моральних цінностей, а також гостро порушує мовне питання (на контрасті української і російської мов), яскраво ілюстрацією чого є хоча б слово *непереводіма*. Такий іронічний натяк, притаманний стилю творчості гумориста, на думку дослідниці Т. Кріль, “дає можливість авторові, не вступаючи у конфлікт із владою, доводити до відома читачів основні проблеми часу” [3, с. 366].

Широке використання розмовної лексики в поєднанні з суржигом, вульгаризмами чи жаргонізмами дозволяє П. Глазовому, по-перше, відтворити весь колорит побутового мовлення неосвіченої частини суспільства радянської чи пострадянської

доби, а по-друге – представляти себе як звичайного члена цього суспільства, який кепкує сам із себе, висміюючи загальні вади і присоромлюючи подібних до своїх героїв людей, що виконують виховну і навчальну функції.

Напрочуд промовистим є пласт оказіоналізмів, які Павло Глазовий творить за вже наявною в мові словотвірною моделлю шляхом додавання відповідних словотворчих засобів – суфіксів або префіксів. Такі новотвори засвідчені в його поетичних гуморесках “Нові українці”, “Перевертні”, “Новий паспорт”: “*Конкурсують молодичок / І дівчаток всюди*” (1, с. 21); “*А ми скалилось / Та підтакуєм, / Та підштукуєм, / Та піддакуєм*” (1, с. 7); “*Ти тепер свій рід і плем’я / Як захочеш, так навазеш / По селу чи по району, / Де родився чи живеш. / Як зі Шполи, ти – шполяк, / З Шепетівки – шепетяк, / Із Бердичева – бердяк, / Із Донбасу – донбасяк... / А поїдеш, в інший край, / Кого хочеш представляй: / Ти в Парижі – парижак, / А у Осло – ти осляк, / У Торонто – торонтюк, / У Гавані – гаванюк*” (1, с. 28-30). У такий спосіб автор торкається проблеми ідентичності, доводячи до абсурду критерій виокремлення національної належності.

В останньому з наведених прикладів П. Глазовий вдається до ще одного прийому творення комічного ефекту – гри слів, унаслідок чого накладається семантика лексеми *осля* як ‘маля ослиці’ [СУМ 5, с. 772] й авторського оказіоналізму *осляк* ‘мешканець міста Осло’. За О. Линтварем, “застосовуючи такий прийом, автор намагається показати не очевидне, а приховане” [4, с. 71-72].

Окрему увагу слід приділити інтертекстуальності творів Павла Глазового, у яких крізь рядки прочитуються і зразки українських класиків, як-от у рядках “*Бо забули, яких батьків / І чий ми діти*” (1, с. 27) наявна алюзія на послання “І мертвим, і живим...” Т. Шевченка: “*Чий сини? яких батьків?*” (5, с. 146). Крім цього, гуморист вдається до використання фразеологічних одиниць не лише для влучного й красномовного опису явища, але й для творення нових асоціативних рядів у кожного з читачів на основі вже наявних у власному досвіді. Зрозуміло, що такі близькі кожному народнопоетичні сталі вирази та словіця додають гострішої іронії чи навіть сарказму зображуваному. Промовистими можуть бути приклади з гуморесок “Заковика”, “Нові українці”: “*Терапевт його оглянув / З голови до ніг*” (4, с. 41); “*Живемо в столиці навіть, / Як незвані гості. <...> Про хахлів-антисемітів / Точать баяндраси <...> І такі в своїх промовах / Викида колінця, / Що стискається від болю / Серце українця. <...> Ріс між нами, жив між нами / Та клепає ракети, / Але вивчить мову нашу / Не було кебети. <...> Наша мова не до шмиги / Президентській жінці, / Бо вони ж у нас обоє – / “Нові українці”*” (1, с. 21-27).

До того ж автор не просто вводить певний вислів у текст, він нерідко трансформує чи переосмислює його шляхом заміни одного компонента на інший, заперечення вислову або ж надання йому нових значеннєвих відтінків. Ось, наприклад, у гуморесці “Нові українці” (“*Чоловік насупив брови: / – Ти мов з печі впала <...> Нам підсунули хазари, / Як kota в торбині. <...> І не знаєм, з чого риба / Почина смердіти*” (1, 21-27)) бачимо, як заперечення провокує читача або слухача на швидку відповідь, оскільки той прочитає явний натяк (*риба починає смердіти з голови*) на очільника країни, тобто “*Льоною-президента*”. А ось у гуморесці “Про

каску і кепку” маємо посилення на відоме прислів'я (прикметно, що російське): “Не родись красивой, а родись счастливой” у контексті контрасту Михайла Жванецького та донецьких шахтарів: “*Правду кажуть: не родися / Шахтарем донецьким, / А родися популярним / Хохмачем Жванецьким...*” (1, с. 19).

Як зазначає В. Білоноженко, такі семантичні трансформації традиційного фразеологізму “спричинені його актуалізацією в особливих контекстуальних умовах, унаслідок чого узуальне фразеологічне значення набуває додаткових відтінків або ж реалізується семантична двоплановість чи то окремих компонентів фразеологічних одиниць, чи словосполучення в цілому” [2, с. 84]. Так, Павло Глазовий був вписаний у контекст свого часу і небайдуже реагував на події, що суперечили будь-яким нормам моралі й совісті.

Із граматичних засобів творення комічного в текстах П. Глазового засвідчені згрубілі / зменшено-пестливі суфікси разом зі складними словами. Яскравими прикладами використання таких засобів можуть слугувати уривки з гуморесок “Лагідна вдача”, “Про рідну міліцію й чужу амуніцію”, “Остання мода”: “*А ми фанерки почіпляєм / На золотнілі животи / І мітингуєм, вимагаєм / Та на всі боки поглядаєм, / Як від міліції втекти*” (1, с. 8-11); “*Так шахтарикам хотілось / Правду розказати, / Як їм важко працювати / Й жити без зарплати*” (1, с. 16-19); “*Наяложу нігті лаком, / Обпиляти трішки*” (4, с. 38-39); “*Нині хлопці-молодці / Мають дубняки, / У середину яких / Вперто залізяки <...> Доторкнешся тим кийком! / До якоїсь бабці, – / Забирай і узуйай / У біленькі тапці*” (1, с. 12-15).

Як бачимо, зменшено-пестливі суфікси нерідко надають словам зневажливого значення або ж, навпаки, використовуються для вираження співчутливого ставлення до зображуваного. Семантика префіксів у деяких випадках набуває дещо гіперболізованого відтінку за рахунок сполучування слів (порівняйте, *підпиляти* має префікс *під-*, що означає незначну корекцію, тоді як *обпиляти* – це добряче спиляти щось велике і повністю, наприклад гілки на дереві), тому сполука *трішки обпиляти* творить комічний ефект. А згрубілі суфікси мають тільки одну функцію – позначити збільшення розміру чогось, додаючи негативної конотації.

Серед стилістичних засобів вираження комічного передусім привертають увагу поєднані в пари словникові та контекстуальні синоніми й антоніми, що передають різкий контраст зображуваного, а нагромадження чи перерахування їх підсилює комічний ефект: “*Суди вузько, туди тісно, / Не кухня, а клітка <...> Біжи шукай більшу кухню, / Або меншу жінку!*” (2, с. 6); “*Сперечаються / Ліви з правими, / Голомозії / З кучерявими, / Сухорлявії / З череватими, / Недоношені / З дурнюватими*” (1, с. 6); “*Візьму завтра ж та й надіну / Жінчину спідницю, / Не якусь там, а джинсову, / Всім надивовижу*” (4, с. 38); “*Вітряк удень і уночі / Крутився, тихо скриплячи <...> Крутився б він ще довго так, / Та якось мчався полем вскач / Райкомбінатівський діяч, / Уздрів вітряк і заявив: / – Це примітив і самоплив! / Я край безладдю покладу, / Я тут порядок наведу! / І згодом в полі, як з води, / Будівель вирости ряди: / “Головправління вітряка”, / “Жорноуправа”, “ВеТеКа”, / “Підвідділ дерті”, “Склад мішків”, / “Пожжежна”, “Сектор мірчуків”, / “Бюро погоди”, “Вітрозбум”. / Конторатам, / конторатут...*” (2, с. 3). Додаткового

іронічного підтексту в останньому прикладі надає нагромадження цілком правдоподібних для свого часу абревіатур, створених словоскладанням.

П. Глазовий майстерно використовує різноманітні художні засоби, зокрема такі:

а) несподіване для описаної ситуації порівняння, яке усуває потребу розлогого опису, красномовно передаючи увесь колорит авторського гумору, викривальної сатири чи повного абсурду: “*Ходить модниця-дівця / По вулицях міста. / В неї зачіска коротка, / Як у футболіста. / Штани на ній чоловічі, / Сорочка хлопчача. / В руці сумка з мішковини, / Як шанька коняча. / На платформах товстелезних / Плуताє ногами, / Гатить ними по асфальту, / Наче утюгами <...> Це опудало городне — / Дама чи мужчина?” (4, с. 38-39); “Тільки ставши президентом, / Взявся за букварик / І читає по шпаргалках, / Як тупий школярик” (1, с. 21-27); “Занедужав наш Омелько, / Кілька літ хворів. / Побував у кабінетах / Всяких лікарів. / Порошки й пілюлі всякі / Без кінця ковтав, / Доки висух, як тараня, / Аж зеленим став” (4, с. 41); “Хоч вони такі семіти, / Як ми – папуаси” (1, с. 24);*

б) **анафора**, за допомогою якої накопичуються однотипні конструкції, що призводить до посилення експресії: “*Будеш, паспорт той вертити, / Повертати сяк і так, — / І не зможеш зрозуміти, / Хто ти – турок чи козак, / Чи прибудний чужоземець, / Чи безбатченко-нацмен, / Чи затурканий туземець, / Чи якийсь абориген, / Чи безрідний неборака, / Чи безпам'ятний Хома, / У якого ані роду, / Ані племені нема*” (1, с. 28-30);

в) **метонімія**, що допомагає узагальнити подію і тим самим підкреслити її значення й масштаб, як-от у гуморесці “Про каску і кепку”, – “*Приключилася подія / Дивна й небувала. / Вся Одеса святкувала / І торжествувала*” (1, с. 16);

г) **гіпербола** використовується з метою висміювання або ж засудження дій певних осіб: “*А їхні місиси і леді / Мішками снікерси їдять*” (1, с. 8-11); “*Обілля себе духами, / Щоб кругом пахтіло <...> Наквацюю під бровами / Темно-сині смуги, / Щоб були красиві очі, / Наче у папуги*” (4, с. 39);

г) **персоніфікація** : “*Хвалилась перед книжкою афіша: /— Та я ж за тебе втроє красивіша! / Ти ж надто скромна і проста / І, вибачай мені, товста. / Стоїш в куточку на полиці / В бібліотеці чи в крамниці. / А ось, голубонько, мене / Ніхто у місті не мине, / Мене всі чисто знають люди — / Я ж тут і там, я скрізь і всюди*” (2, с. 13).

Отже, досягнення ефекту комічного в гуморесках Павла Глазового відбувається завдяки використанню мовних засобів на лексичному, граматичному і стилістичному мовних рівнях. Кожен із мовних засобів слугує лише окремим прийомом реалізації авторського задуму в гуморесці, тому для загального сприйняття і розпізнавання комічного ефекту важливо прочитувати від початку до кінця весь поетичний твір. Адже останній часто починається гумористичною замальовкою, потім переходить через гірку іронію та сарказм аж до висміювання чи відкритої зневаги, зокрема до псевдопатріотів, і завершується мораллю та застереженням до читачів бути обачними й думати. Кожен із цих етапів супроводжується вміло дібраним набором мовних засобів, які в гармонійному поєднанні і створюють самостійний комічний ефект.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Аристотель и античная литература*. – М. : Наука, 1978. – 376 с. 2. *Білоноженко В. М.* Функціонування та лексикографічна розробка українських фразеологізмів / В. М. Білоноженко, І. С. Гнатюк. – К. : Наукова думка, 1989. – 154 с. 3. *Кріль Т. І.* Засоби та прийоми творення комічного у ранній публіцистиці Остапа Вишні (на матеріалі творів кам'янецького періоду 1919-1920 років) [Електронний ресурс] / Т. І. Кріль // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки. – 2011. – Вип. 25. – С. 365-368. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkrnu_fil_2011_25_116. 4. *Линтвар О.* Вираження елементів комічного в художньому тексті / Вісник ЛНУ імена Тараса Шевченка №14 (273), – Ч.ІІІ. – 2013. – С. 69-73. 5. *Шумейко О.* Засади лінгвістичного аналізу комічного в українській поезії / Наукові записки Національного університету “Острозька академія”. Серія “Філологічна” : збірник наукових праць / укладачі : І. В. Ковальчук, Л. М. Коцюк, С. В. Новоселецька. – Острого : Видавництво Національного університету “Острозька академія”, 2015. – Вип. 56. – 368 с. – с. 337-340.

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ПРАЦЬ

ЕСУМ – Етимологічний словник української мови: В 7 т. / АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; Редкол. О. С. Мельничук (головний ред.) та ін. – К. : Наукова думка, 1982. – Т. 1: А – Г / Укл.: Р. В. Болдирев та ін. – 1982. – 632 с.; – Т. 2: Д – Копці / Укл.: Н. С. Родзевич та ін. – 1985. – 572 с.; – Т. 5: Р – Т / Уклад.: Р. В. Болдирев та ін. – 2006. – 704 с.
Ж – Словник української мови / відп. ред. В. В. Жайворонок. – К. : Просвіта, 2012.
СУМ – Словник української мови : в 11 томах. – Т. 4, 1973 – 840 с.; – Т. 5, 1974 – 840 с.; – Т. 9, 1978 – 916 с.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. *Глазовий П. П.* Архетипи : [Гумор. Сатира] / П. П. Глазовий; Павло Глазовий. – Київ : МАУП, 2003. – 234 с. 2. *Глазовий П. П.* Вибране : байки, гуморески, усмішки / П. П. Глазовий. – Київ : Дніпро, 1974. – 142 с. 3. *Глазовий П. П.* Коротко і ясно: гуморески / П. П. Глазовий. – Київ, 1965. – 126 с. 4. *Глазовий П. П.* Хай вам буде весело! : байки, усмішки, жарти / П. П. Глазовий. – Київ : Радянський письменник, 1981. – 69 с. 5. *Шевченко Т. Г.* Кобзар / Передм. П. Мовчан; Приміт. Є. Нахліка. – К.: Вид. центр “Просвіта”, 2006. – 344 с.

Феджора С. З., студ.,

Інститут філології КНУ імени Тараса Шевченка, Київ

ЯЗЫКОВЫЕ СРЕДСТВА СОЗДАНИЯ КОМИЧЕСКОГО В ЮМОРЕСКАХ ПАВЛА ГЛАЗОВОГО

В статье рассмотрено языковые средства создания комического на разных языковых уровнях в юморесках Павла Глазового. Акцент сделан на проявлении специфических способов использования языковых средств с целью выяснения актуальных проблем советской и постсоветской эпох, а также доброжелательного высмеивания общественных пороков.

Ключевые слова: языковые средства создания комического, Павло Глазовий, юморески, комическое.

LINGUAL MEANS OF CREATING A COMIC EFFECT IN PAVLO HLAZOVYI HUMORESQUES

The present article covers verbal means of creating comic effect at different lingual levels in Pavlo Hlazovyi humoresques. Revealing specific ways of using lingual means in order to clarify actual problems of the soviet and post-soviet epochs, and to kindly deride social vices is a central topic.

Keywords: *linguistic means of creating a comic, Pavlo Hlazovyi, humoresques, comic.*

УДК 811.134.2'37

Фокін С.Б., к. філол. н., доц.
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ

ЯКІСНІ ВІДМІННОСТІ МІЖ ЕЛЕКТРОННИМ ТА ПАПЕРОВИМ СЛОВНИКОМ З ПОГЛЯДУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Електронні словники, на відміну від паперових, характеризуються високим рівнем гіпертекстуальності. Автоматизація обробки частин словника на основі повторів певних структурних одиниць дозволяє встановлювати корисні для користувача зв'язки між компонентами словника або навіть створювати принципово новий словник. Певною мірою ці властивості можуть бути використані для автоматичного перекладу та в алгоритмах штучного інтелекту, що проілюстровано на прикладі роботи розробленого автором статті багатомовного словника фразеологічних синонімів "Onomultifras".

Ключові слова: *фразеологія, електронний словник, фразеологічний синонім, штучний інтелект, гіпертекстуальність, синапс.*

Одна з найочевидніших переваг електронних словників – це їхній відносно необмежений обсяг. На відміну від традиційних словників у паперовому форматі, електронні словники можуть містити набагато масштабнішу базу даних, оскільки для їхньої публікації немає потреби заощаджувати папір, скорочувати кількість сторінок тощо. Можна вважати, що словники, в яких заради заощадження кількості знаків гасла розташовувалися гніздовим способом у рамках однієї словникової статті, залишилися в минулому. Відтак, електронний словник здатний охопити набагато більше даних, ніж це може собі дозволити паперовий словник. Приміром, В. Селегей стверджує, що словникова стаття має містити випадки паремії, елементи розмовника, ілюстрації узусу, типові мовні труднощі [3]. Втім, переваги електронних лексикографічних ресурсів не обмежуються кількісними параметрами.

Окрім власне кількісних розбіжностей, що очевидні, необхідно наголосити на якісних відмінностях, які вказують на суть та перспективи словників нового покоління. Однією з найвизрашніших рис комп'ютерних лексикографічних ресурсів є наявність у них численних гіперпосилань (зазвичай представлених у формі слів, традиційно виділених синім кольором, рідше – іншими кольорами). Розгалужена система